

Frostating lagmannsrett

Førstelagmannen

Justis- og beredskapsdepartementet,
Oslo

Trondheim 13. november 2018

Forslag til endringer i tvisteloven – Høringsuttalelse

Det vises til høringsnotat av 12. juni 2018.

Frostating lagmannsrett vil med dette avgi høringsuttalelse. Høringsnotatet har blitt behandlet i dommerkollegiet, og denne uttalelsen gjenspeiler i all hovedsak oppfatningen blant dommerne.

Planmøtet

I Frostating lagmannsrett brukes planmøte som telefonmøte i de fleste ankesakene. Etter vår erfaring fungerer dette bra, og er i alminnelighet klart å foretrekke fremfor planbrev. Som regel vil ankeforhandlingen være berammet før planmøtet holdes, og frister for avsluttet saksforberedelse og sluttinnlegg settes etter drøfting med prosessfullmektigene i planmøtet. Normalt settes fristen for avsluttet saksforberedelse til fire uker før ankeforhandlingen, men dette kan variere noe med sakens art, omfang og prosessfullmektigenes ønsker.

Ved Frostating lagmannsrett praktiseres regelen om at planmøte skal holdes «straks» synonymt med «så snart som mulig». Dersom saksforberedende dommer vurderer saken som egnet for rettsmekling, vil ofte prosessfullmektigene bli kontaktet relativt raskt utelukkende for å få avklart dette. Hvis rettsmekling er aktuelt, blir saken likevel berammet av berammerkontoret, mens saksbehandler berammer rettsmeklingen, dette for å spare tid hvis ikke meklingen fører frem.

Hvor spørsmålet om rettsmekling fremstår som mer tvilsomt, kan det være like hensiktsmessig å beramme både planmøte og ankeforhandling, og så avklare spørsmålet om rettsmekling under planmøtet. Dersom rettsmekling blir avtalt i planmøtet, kan det likevel ha gode grunner for seg å sette frist for avsluttet saksforberedelse og utdragsfrist. Ut over dette er det normalt ingen grunn til å gå nærmere inn på saksforberedelsen.

Om meklingen ikke lykkes vil den ordinære saksforberedelsen fortsette. Vi praktiserer med andre ord allerede en ordning som ligger tett opp til de foreslåtte lovendringene. For å få en mest mulig fleksibel lovtekst vil vi foretrekke at lovteksten gir anvisning på at planmøte kan utstå til mekling er forsøkt der retten finner det «hensiktsmessig» å forsøke å løse tvisten i minnelighet.

Vi er enige i at det ikke er behov for noen regel om at fremdriftsplan skal fastsettes eller drøftes i planmøtet. Det er en bedre løsning – slik det praktiseres i dag - at prosessfullmektigene ved avslutningen av saksforberedelsen (hvor de har oversikt over bevisførselen) utarbeider et omforent forslag til fremdriftsplan som inntas i sluttinnlegget. Endelig fremdriftsplan fastsettes av rettens leder. I planmøtet bør derimot tidsbruken under ankeforhandlingen – antall dager - være et tema. Saksforberedende dommer vil ha oversikt over hvor lang tid som ble brukt i

tingretten og hvilke bevis som påberopes i anke og anketilsvar. Saksforberedende dommer har derfor som regel en relativt god oversikt over tvistetemaene for lagmannsretten og hvor lang tid som i utgangspunktet bør avsettes til ankeforhandlingen.

Påstand og påstandsgrunnlag kan endres frem til avsluttet saksforberedelse, og det er etter vårt syn ikke hensiktsmessig å ta inn et pålegg om at dette drøftes i planmøtet. Vi er enige i at det bør overlates til saksforberedende dommer hvor langt man skal gå i slike drøftinger.

Selv om det strengt tatt fremstår som unødvendig å ta inn en henvisning til proporsjonalitetsprinsippet i tvisteloven § 21-8 i § 9-4 bokstav f, ser vi at en henvisningen vil kunne ha noe for seg som en påminnelse både for retten og prosessfullmektigene om at proporsjonalitetsprinsippet gjelder også på dette stadiet.

Adgang til å sette preklusive frister

Etter vårt syn er det intet stort praktisk behov for noen ny regel som gir adgang til å sette preklusive frister, ut over adgangen hjemlet i tvisteloven § 16-6 tredje ledd. På den annen side, en slik regel kan bli enda et verktøy i dommerens «verktøykasse» som kan være nyttig i enkelte tilfeller, selv om den nok ikke blir mye brukt. Gis en slik regel, bør den inneholde plikt til å informere om fristens virkning slik som den foreslåtte endring av tvisteloven § 16-6 tredje ledd.

Frister

Det foreslås at ankefrist og tilsvarsfrist skal fastsettes til en bestemt kalenderdag. Vi er enige i dette. De tekniske løsninger domstolene nå har, vil enkelt kunne beregne fristdatoen under hensyntagen til blant annet rettsferier og helligdager. Om dette ikke lar seg gjennomføre bør fristdatoen godkjennes av en dommer, i alle fall hvor rettsferier må hensyntas.

Vi er enige i at tvisteloven § 9-10 bør endres slik at fristen for avsluttet saksforberedelse settes tidligere enn i dag, to uker før ankeforhandlingen er i praksis for kort frist. Fire uker før ankeforhandling er å foretrekke. De fleste dommerne i Frostating lagmannsrett praktiserer som nevnt allerede denne fristen, og vanligvis settes samme frist for inngivelse av sluttinnlegg. Om det er påkrevet med en bestemmelse om at fristen for sluttinnlegg skal settes noe senere enn fristen for avsluttet saksforberedelse, anser vi ut fra praktisk erfaring som atskillig usikkert. Det er ikke ofte det oppleves som noe problem at disse to fristene er sammenfallende. Settes det egen frist for inngivelse av sluttinnlegg, vil prosessfullmektigene måtte forholde seg til tre frister; avsluttet saksforberedelse, sluttinnleggsfrist og frist for å inngi utdrag, og det kan reises spørsmål om dette er nødvendig.

Om det gis en egen fristbestemmelse for sluttinnlegg bør den i alle fall ikke settes senere enn tre uker før ankeforhandling. Dette av hensyn til utdragsfristen, og behovet for at sluttinnlegget skal kunne tas inn i utdraget. Utdragsfristen bør ikke komme for nært opp mot ankeforhandlingen, fordi retten må gis muligheten til å foreta en reell kontroll av utdraget og også tid til å pålegge rettinger.

Når aktørportalen nå har blitt obligatorisk, og «kommunikasjonen» mellom prosessfullmektigene og domstolen er blitt raskere, bør det overveies om en eventuell frist for sluttinnlegg bør settes til to-tre dager etter utløpet av fristen for avsluttet saksforberedelse.

Det er viktig at fristbestemmelsene utformes slik at retten gis adgang til å sette de frister som i den enkelte sak anses som hensiktsmessig, ut fra sakens art og omfang. I større saker kan det være grunn til å operere med lengre frister.

Juridisk kyndige meddommere

Vi har vanskelig for å se behovet for dette i Frostating lagdømme. Om det skulle være behov for å sette retten med spesialkompetanse innenfor et juridisk område, kan det, etter mønster fra jordskiftereformen, være et alternativ å sette rett med én «juridisk kyndig» meddommer i stedet for en fagdommer.

Retten innledende klarlegging av påstander, påstandsgrunnlag mv

Det er et omdiskutert spørsmål om rettens innledende klarlegging har noe for seg. De fleste dommere praktiserer bestemmelsen slik at dette gjøres svært kort og poengtert, mens noen gjør dette mer grundig. De fleste er av den oppfatning at en viss redegjørelse bør gis, men at denne bør være kort og presis – og hvor det viktigste er å vise at retten har oppfattet hva som er de reelle og sentrale tvistepunkter i saken. Det er ingen grunn til å tro, ut fra erfaring, at bestemmelsen bidrar til en mer konsentrert ankeforhandling.

Partenes innledende innlegg

Etter lagmannsrettens syn praktiseres reglene i tvisteloven § 9-15 andre og tredje ledd stort sett i samsvar med lovens ordlyd under ankeforhandlingene, det er vanligvis ankende part som «drar lasset» når det gjelder gjennomgang av sakens faktiske side, og ankemotparten nøyer seg vanligvis med «korrigeringer og suppleringer.» Avvik forekommer selvsagt. Av og til kan dette være avtalt med retten på forhånd, eller det kan vise seg nødvendig underveis - og være hensiktsmessig. Derfor er også forbeholdet «fortrinnsvis» på sin plass. Vi er enige i at det ikke er grunn til å gjøre noen endringer i dagens regel.

I de mer omfattende sakene vil partenes innledninger kunne være et tema allerede på planmøtet. Retten har dessuten virkemidler i tvisteloven § 9-9 tredje og fjerde ledd om skriftlige redegjørelser for rettslige og faktiske spørsmål. Det er også vanlig med mer uformelle anmodninger om at partene utarbeider hjelpedokumenter.

Sakskostnadsreglene

Det er et tankekors at det er har tvunget seg frem et behov for å sette en øvre grense for hvor store sakskostnader som kan kreves. Vi er enige i at det er behov for en regel som setter en grense for hvor store sakskostnader som kan kreves erstattet ut fra proporsjonalitetshensynet. Det er delte synspunkter blant dommerne på hvordan regelen bør utformes, men det er bred oppslutning om dette bør knyttets til ankesummens størrelse. En beløpsgrense på 750 000 kroner kan synes som et greit utgangspunkt. Dersom det først innføres en slik beløpsgrense, så bør denne knyttes opp mot folketrygdens grunnbeløp, og ikke et bestemt kronebeløp. Dette vil sikre at grensen flyttes i takt med økningen av grunnbeløpet og fjerne behovet for lovendringer for å endre beløpets størrelse. Folketrygdens grunnbeløp er en kjent størrelse som benyttes i mange sammenhenger, blant annet av forsikringsselskaper.

Dersom det innføres en slik begrensning, bør fastsettelse av tvistesummen bli et obligatorisk tema i planmøtet.

Overprøving etter tvisteloven § 20-5

Vi er enige i at det fremdeles bør være adgang for retten til å prøve hva som er nødvendige sakskostnader, selv om disse er godtatt av motparten. Regelen om at parten i slike tilfeller skal ha fått et varsel der retten vurderer å sette ned sakskostnadskravet, har utvilsomt ført til at godkjente kostnadskrav nedsettes i svært liten grad. Det vil høyst sannsynlig føre til økt bruk av bestemmelsen, om retten gis anledning til å prøve også godtatte poster, uten noen egen varslingsrutine om dette.

Varslingsregelen i tvisteloven § 20-5 femte ledd andre punktum bør derfor fjernes. Etter vårt syn bør det ikke innføres noe krav i loven om at sakskostnadskravet skal begrunnes, ut over kravet til innhold som følger av § 20-5 tredje ledd. Da vil prosessfullmektigene måtte forholde seg til en klar regel om at retten alltid kan prøve inngitte sakskostnadsoppgaver, uavhengig av begrunnelse eller varsel om mulig reduksjon. I dette vil også ligge en sterk oppfordring for prosessfullmektigene til rent faktisk å begrunne sin sakskostnadsoppgave der det er poster som krever særlig forklaring, i ren egeninteresse for å unngå kutt fra domstolens side. Om prosessfullmektigen begrenser seg til en standardisert begrunnelse, vil dette være en kalkulert risiko fra vedkommende.

Retten fastsettelse av prosessfullmektigens godtgjøring

Bestemmelsen blir så godt som aldri brukt ved lagmannsretten. Dette skyldes nok ikke først og fremst at den er lite kjent, men at det skal mye til før domstolene ser det som nødvendig/ønskelig å gripe inn i kontraktsforholdet mellom en part og dennes prosessfullmektig.

Det er atskillige betenkeligheter knyttet til en slik bestemmelse. Vi vil likevel ikke ta til orde for at bestemmelsen fjernes, da den i gitte tilfeller kan være et hensiktsmessig redskap for å unngå at prosessfullmektiger utnytter sin part ved å fremsette klart urimelig salærkrav. Det er etter vårt syn dessverre behov for det vern som bestemmelsen gir, da det alt for ofte sees at det ikke er rimelig sammenheng mellom utførelsen av prosessoppdraget, sakens betydning og det fremsatte salærkrav. Det kan ikke utelukkes at bestemmelsen, dersom den gis en mer fremtredende plassering, vil kunne ha en viss «avskrekkende» effekt.

På denne bakgrunn gis tilslutning til at bestemmelsen tas inn i tvisteloven kapittel 20, som ny § 20-5 A.

Aktiv saksstyring og konsentrasjon i lagmannsretten

Vi er ikke uenige i at dette er viktige temaer for lagmannsrettens behandling av sivile ankesaker, og at målsettingen om at lagmannsrettens behandling av sakene skal være en overprøving av førsteinstansens avgjørelse – ikke har blitt oppnådd. I det store flertall av sivile ankesaker innebærer behandlingen av saken i lagmannsretten en fullstendig ny behandling av saken.

En slik tilskjæring av saken som ideelt sett er ønskelig, er imidlertid i praksis langt vanskeligere enn høringsbrevet gir uttrykk for. Det legges ned mye arbeid i dette i lagmannsrettene, og når man ikke har lykkes bedre med dette, skyldes det flere grunner. En viktig grunn er arbeidsbelastningen for dommerne, som gjør at saksforberedelsen i sivile saker alt for ofte blir nedprioritert til fordel for forberedelser til nært forestående ankeforhandlinger og domsskriving.

Det er grunn til å minne om at digitaliseringen skjer raskt i både tingrettene og i lagmannsrettene, og at det investeres mye i nytt utstyr i rettsalene som gjør det mulig med opptak av både lyd og bilde. I Nord-Troms tingrett og Hålogaland lagmannsrett pågår som kjent et forsøksprosjekt med gjenbruk av lyd- og bildeopptak i lagmannsretten. Dette prosjektet vil kunne få langt større betydning for lagmannsrettene arbeidsform – med helt andre muligheter for aktiv saksstyring og konsentrasjon av ankeforhandlingene, enn de presiseringer av kosmetisk art endringsforslaget legger opp til.

Vi har i og for seg ingen innvendinger mot de presiseringer som foreslås om aktiv og planmessig styring av saksforberedelsen m.m. i tvisteloven § 29-14 tredje ledd, men kan ikke gi vår tilslutning til forslaget om ny § 29-14 A. Bestemmelsens andre ledd inneholder i realiteten ikke andre temaer enn det som tas opp i eller i forkant av planmøtet, og en slik «plan» virker unødvendig byråkratisk i forhold til dagens ordning hvor planmøter brukes i stor utstrekning og hvor disse temaene vil fremgå av rettsboken fra planmøtet.

Ankesum

Vi tiltrer forslaget om at ankesummen heves til 250 000 kroner eller til en henvisning til folketrygdens grunnbeløp tilsvarende omtrent dette beløpet. Etter vårt syn bør beløpet knyttes til grunnbeløpet, jf. det som er sagt ovenfor om begrensning av sakskostnader. Ankesummen på 125 000 kroner har stått uendret i 10 år, og pengeutviklingen i løpet av denne tiden har ført til at det nå er vesentlig større tilgang til å få saker behandlet i lagmannsretten enn det var for 10 år siden.

Adgang til å nekte anke fremmet etter tvisteloven § 29-13 annet ledd

Vi stiller oss i det alt vesentlige bak vurderingene som ble gjort om dette i rapporten «Reformer i andre instans», avgitt 1. juli 2015 av arbeidsgruppen som ble nedsatt av Domstoladministrasjonen. Dagens bestemmelse fremstår som en «snever unntaksbestemmelse», med et for begrenset anvendelsesområde. Ankesilingsadgangen bør utvides, særlig under henvisning til proporsjonalitetsprinsippet, slik at det gis større reelle muligheter for å sile bort anker med liten eller ingen utsikt til å nå frem.

Domsavsigelse ved sirkulasjon

Vi har ingen innsigelser mot at det innføres en regel om at dom kan underskrives (også elektronisk) på et likelydende dokument.

Domsavsigelse ved sirkulasjon bør imidlertid fortsatt være unntaket, idet den avsluttende domskonferansen og diskusjonene der ofte har stor egenverdi. Både fagdommere og meddommere kan være i tvil om resultatet eller begrunnelsen, og det forekommer ikke sjelden at en eller flere har endret eller endrer standpunkt når man møtes på ny. Det gjøres som regel også større eller mindre tilpasninger av teksten i denne konferansen, slik at avgjørelsen får en tekst som alle dommerne kan innestå for.

Frostating lagmannsrett

Sven-Jørgen Lindsetmo
Førstelagmann

Postadresse: Postboks 2315 Sluppen 7004 Trondheim	Kontoradresse: Munkegt. 20	Telefon: 73 54 24 60	Telefax: 73 54 24 84	E-post: frostating.lagmannsrett @domstol.no
--	--------------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--